

גזל עכו"ם

1 **ב"ק קי"ג ע"א משנה, אין פורטין... 'וגמ', 'לא שקיל דמי' (ק"י ע"ב)**

בכל שלשת המשניות - זה שאסור להחליף כספים מתיבת המוכסין, זה שמותר להבריח את המכס, וזה שהתירו לנדור כדי שלא לשלם את המכס - העמידן רב חנינא בר כהנא בשם שמואל במוכס שאין לו קצבה ונוטל כמה שעולה על לבו (ואין על זה שם, דינא' דמלכותא אלא גזל) ודבי רבי ינאי העמידן במוכס העומד מאליו - והוא גזלן גמור, אבל רב אשי לא בא לתרץ אלא את המשנה השנייה והשלישית ופירש שמדובר במוכס גמור מטעם המלכות אלא שהוא נכרי - והקשו בגמ' שגזל נכרי אסור והוא מפורש בישראל הנמכר לנכרי כעבד ואין להבריח אותו אלא לגאלו בדמים (ומשמע שהאיסור הוא מה"ת) - ותירצו שהפקעת הלואתו מותרת ודוקא גזל הוא שאסור - ולמעשה נחלקו אב"י ורבא - שרברבא גם בישראל שהוא עבד גופו קנוי לאדונו והברחתו היא גזל - ודוקא גזל ממש אסרה תורה אבל לאב"י אין גופו קנוי ואין לו לאדונו אלא חוב - והברחתו נקראת הפקעת הלואתו ובכל זאת אסורה - וכנראה מסקנת הגמ' היא שגזל עכו"ם אסור, טעותו הפקעת הלואתו וכן אבידתו מותרת. וכל זה בנוגע להברחת המכס בכלאים ובנדריים, אבל במה שנוגע למשנה כאן בב"ק - אחרי שדינא דמלכותא דינא אין לכספו של המוכס דין גזל ובודאי מותר לפרוט אצלו כסף.

2 **תוס' שם ד"ה יכול**

טעות עכו"ם מותרת אבל אסור להטעותו - ומשמע שגם זה אסור מדאורייתא.

3 **ב"ק ל"ח ע"א, שור של ישראל שנגח... ממונן לישראל' (תניינא)**

אחרי שלא שמרו ז' מצוות הותר ממונם - וא"כ לכאורה גם גזל עכו"ם מותר.

4 **נמוק"י פרק ד' וה' (בר"ף י"ט ע"א) ד"ה עמד והתיר, 'אסור'**

אף שלשון הגמ' היא, התיר ממונם' הכוונה לענין נזקין בלבד.

5 **ב"מ קי"א ע"ב, ות"ק דמאחין... צריכא', ותוס' ב"ק קי"ג ע"ב ד"ה הכי קאמינא**

התנא בב"מ סובר גזל עכו"ם מותר מה"ת (במקום שאין חילול ד')

6 **רמב"ם פ"א גזילה ואבידה הל' ב' וכסף משנה, ופ"א גניבה הל' א'**

הרמב"ם פסק שגזל עכו"ם אסור גם במקום שאין חילול ד' - אבל הכסף משנה דייק מלשונו שהוא מדרבנן בלבד.

7 **טור חו"מ ריש סי' שמ"ח, 'דליכא חילול השם'**

מפשטות לשון הטור משמע שגזל עכו"ם אסור מה"ת אף שכתב, שגניבתו אסור'

8 **ים של שלמה ב"ק פרק י' סי' כ' ד"ה וכתב הרמב"ם**

המהרש"ל פסק שאין גזל עכו"ם בכלל לא תגזול ולא תגנובו - וייתכן שהלימודים בב"ק הם אסמכתאות ולא לימודים גמורים.

9 **חידושי ר"ע איגר על הגליון לש"ך חו"מ סי' שנ"ט ס"ק ב' ד"ה שם בא"ד**

רע"א תמה על הכס"מ ומהרש"ל מגמרות מפורשות שאסור מה"ת.

10 שו"ע חו"מ סי' שמ"ח ס"ב וש"ך ס"ק ב', וביאור הגר"א אות ח'

הרמ"א באה"ע כתב שאין חיוב להשיב את הגזילה אלא מפני חילול ד' - והש"ך חולק עליו, והגר"א פסק שגזל עכו"ם אסור מה"ת (וחייבים להחזירו).

11 באר הגולה שם אות ה'

אף שטעות עכו"ם אסור כנראה אין בו סימן ברכה.

12 ים של שלמה ב"ק פ"י סי' כ' ד"ה ומסיק, ...לבדקו'

לפי המהרש"ל להטעותו במקח דינו כגזולא כהפקעת הלואתו, ומדין טעות אין להתיר מפני שאסור להטעותו לכתחלה - וגם יש לחשוש שמא הנכרי מנסה אותו ויצא מזה חילול ד'.

והנה, ברמב"ם מצינו פירוש אחר בכל הסוגיא -

13 רמב"ם פ"ה גזלה הל' י"א, ומג"מ

הרמב"ם הביא את כל האוקימתות בגמ' - כולל רב אשי - בנוגע לדין המוכס עצמו - שהנכרי הגובה מכסו של המלך - אף שלא עמד מעצמו ויש לו קצבה - הרי הוא כליסטים - ופ"י המג"מ שסתם נכרי גובה יותר ממה שמגיע (והוא מדוייק בלשון הרמב"ם).

14 לח"מ שם, והא דחלק... טובא'

הלח"מ הקשה שלפי הרמב"ם שכל מה שבארב אשי לומר הוא שהנכרי חשוך להוסיף - למה הביאו את הברייתא על ישראל ונכרי הבאים לדין וכל הדין של הפקעת הלואתו!

15 שו"ע חו"מ סי' שס"ט ט"ו דברי המחבר וביאור הגר"א אות ט"ו

לפי הגר"א היתה לרמב"ם גירסא אחרת בגמ' ורב אשי העמיד את המשנה במוכס נכרי וכמ"ש ברמב"ם, ואח"כ הביאו את הברייתא - ללא קשר לדברי רב אשי - והקשו עליה מגזל נכרי ותיצרו שהפקעת הלואתו מותרת.

עוד קושיא על דברי הרמב"ם הקשה הכס"מ -

16 כסף משנה שם

הכ"מ הקשה על דברי הרמב"ם שהברחת המכס ממלך נכריי שבה משום גזל, הרי לפי מסקנת הגמ' הברחת המכס נקראת הפקעת הלואתו ומותרת? ובאמת לפי גירסת הרמב"ם כבר לא מפורש בגמ' שהברחת המכס נחשבת להפקעת הלואתו. והכ"מ חידש שאם המלך העמיד מוכס ישראל אסור מחשש לחילול ד' ומשום סכנת נפשות.

17 רמ"א שם, וי"א דאפי' המוכס ישראל... וביאור הגר"א אות כ"ג ליקוט

הרמ"א כתב שאם ישראל גובה את המכס לטובת המלך, אף שאסור להבריח מדין דינא דמלכותא בכל זאת אין למוכס לכוף את חבריו היהודי מפני שאין בזה אלא הפקעת הלואתו והגר"א טוען שאם הוא הפקעת הלואתו מותר גם לכתחלה.

וא"כ - בנוגע להברחת המכס המחבר והרמ"א פסקו שהיא בכלל הפקעת הלואתו (אלא שהרמ"א אסר לכתחלה משום דינא דמלכותא איפה שהמוכס הוא יהודי ואינו חשוך להרבות) ולפי הרמב"ם היא בכלל גזל - ולכ"ע איפה שיש חשש חילול ד' אסורה.

וכל זה הוא במדינה, אבל במכס הנקבע ע"י מנהיגי העיר הרי חייב מדין שותפות ואם יש עוד שותפים יהודים נמצא שאם אינו משלם גונב מהם - וכן י"ל בכל מדינה דמוקרטית שדינה כדין העיר.

1

מתני' אין פורטין
 לא מצינת המוכסין ולא מכיס של גבאין ואין נומלין מרם צדקה יאבל נומל
 דוא מתוך ביתו או מן השוק: (ג) חנא יאבל נותן לו דינר ונתן לו את
 השאר: ומוכסין והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא אמר רב חנינא בר
 כהנא אמר שמואל יבמכס שאין לו קצבה דבי ר' ינאי אמר יבמכס
 העומד מאליו איכא דמתני לה אהא ילא ילכש ארם כלאים אפי' על גבי
 עשרה בגדים להבריה בו את המכס מתני' דלא כר"ע דתניא אין יאסור להבריה
 את המכס ר"ש אמר משום ר"ע מותר להבריה את המכס בשלמא לענין
 כלאים כהא קמילני דמר סבר דבר שאין מחבין מותר ומי סבר דבר
 שאין מחבין אסור אלא להבריה בו את המכס מי שרי והאמר שמואל דינא
 דמלכותא דינא א"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל במכס שאין לו קצבה דבי
 ר' ינאי אמר במכס העומד מאליו ואיכא דמתני' (ה) אהא ינודין להדין
 ולחרמין ולמוכסין שהיא של תרומה שהיא של בית מלך אע"פ שאינה
 של תרומה אע"פ שאינה של מלך ולמוכסין והאמר שמואל דינא דמלכותא
 דינא א"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל יבמכס שאין לו קצבה דבי ר'
 ינאי אמר יבמכס העומד מאליו רב אשי אמר יבמכס כנעני דתניא
 יישראל וכנעני אגס שבאו לדין אם אתה יכול לזכרו בדיני ישראל וזכו
 ואמרו לו כך דינו בדיני כנענים וזכו ואמרו לו כך דינכם ואם לאו באין
 עליו בעקפין * דברי ר' ישמעאל ר"ע אמר אין באין עליו בעקפין
 מבני קדוש השם ור"ע מעמא ראיכא קדוש השם הא ליכא קדוש השם
 באין וגזל כנעני מי שרי ותניא אמר ר' שמעון דבר זה דרש ר"ע כשבא
 מופדין מנין ילגזל כנעני שהוא אסור ת"ל אחריו נמכר נאולה הדיה לו

מתני' אין פורטין להלוי

סלעים כפרוטה מיד מוכסין שטחין בה משות
 המכס וכן מכיס של גבאי המכס
 שגובה כסף גולגולת וארבעה לפי
 שהן של גזל: **משור בישו** - של מוכס
 ממשות של: **או מן השוק** - אם יש
 לו משות בשוק שאין לוקח מציבה
 המכס: **גבאי** - כל נותן לו דינר -
 היה חייב לו פרוטה למכס מן
 המכס בשוה חצי דינר ואין לו
 הפרוטה טען לו דינר כסף ומקבל
 המנו פרוטה בשוה חציו מפני
 שהוא כמלל מידו: **דינא דמלכותא**
דינא - זה שקיבל את המכס מן
 המלך בדבר קטב כך וכך לשנה
 א"ר (ג) גולג: **שאין לו קצבה** - אלא טעל
 ככל חשט: **שאליו** - שלא חתא המלך
 אפי' יש לו קצבה: **כדי לפטורם** -
הפטרם - והע"פ שאין כוונתו להנאה
 לבישה אלא להבריה בו בלישה
 כלאים: **דינא דמלכותא דינא** -
 ונמלא שגול את המוכס ישראל

זה שקיבל את המכס מיד המלך כפי כהיאר: **גודרין** - קונס כל פירות עלי אם אין תבואה זו של בית המלך: **פורטין** -
 חלשים: **פורטין** - בעלי חברה ומריבה וגולי ממון: **כסופם כסופם כנעני אגס** - ואין לחוש אם גזול היכא דליכא חילול השם שאין
 מנין שזה מכוב: **כסף עליו בעקפין** - בחכמה עד ששטרין את ישראל: **אמרי נפכר** - כפד עברי הנמכר לכרי בשוק משתעי:

שלא יפסדנו יגלוס - כלומר שלא יזלזלו בית דין מיד הכתי
אלא בגזילה: יגלוס - יסול יניח את הכנעני לכפל ולהסוף
ולחבוט מה שלא נתן: גר טושב - אין טושב ע"ו ואוכל נבילות:
ולא נך אלא לגר - בקדושין היא (ד' כ.) ובערכין (דף ל:) כמה
תורה אור קשה חכמה של שביעית אדם

שנשא וטמן בפירות שביעית סוף
יחזיק מוכר את עולמו שנאמר ומוכר נך
לא נך אלא לכנעני כ"ו ולע"ז עמלה
לחטוב עלים ולשחוב מים ולסולה
קאי גזילה תהיה לו אלא גזל
כנעני אכור: בהפקעת פלוואטו - שאין
גזל ממש שרי א' כי יכא חילול
השם ולהכריח המכס היו כהפקעת
הלואטו: הפקעת הלואטו הוא. שהלואטו
על עבודתו ולפי' הכי אמר ר' עקיבא
לא ילא על כרחו: גופו קניו - כל שש
שנים ומלא שגזל ממש: פטופו -
היה חייב לו לישראל וטעה
במשפטו דלכא חילול השם: לקנא
דדסכא כמר דפרולא - מורק
של זהב במקום של נחושת:
ואיכלט לים וזאל - ועוד טענה
ואחרת שטיב זוז מרמזו והטעהו
במשפטו שלקח ג' במקום ד':
ואפרי - רב כהנא לטתי חזי דעלך
כמייכנא איט מונה אוקס כדי
להזילא עננו מן החמד ל"א
כתי א"ל לרב כהנא חזי דעלך
כמייכנא זו שמעתי: לללל - לבקע:
פטיקרו - פסקית של גז העיקר
קח לגרבי שכן עבים: דכופי
פניינא ידע - מנין הפסקים מנה
אבל לא נתן ענינו כמה דקיס
יש וכמה נסים יש: שיכסא -
זמירות: קפופי - אשכולות:

שלא ימשכנו ויצא יבול יגלוס עליו ת"ל
והחשב עם קנהו יידקק עם קנהו אמר רב
יחסף לא קשיא הא בבנעני הא בגר תושב
אמר ליה אביי והא תרוייהו גבי הדדי בחיבי
לא לך אלא לגר שנאמר לגר ולא לגר
צדק אלא לגר תושב שנאמר לגר תושב
משפחת גר זה העובד כוכבים כשהוא
אומר או לעקר זה הנמכר לעבודת כוכבים
אלא אמר רבא לא קשיא כאן בגזילו וכאן
בהפקעת הלואטו) א"ל אביי עבד עברי
הפקעת הלואטו הוא רבא למעמיה *דאמר
רבא *עבד עברי גופי קניו אמר רב ביבי
בר גידל אמר ר"ש חסדא *גזל כנעני
אסור *אבירתו מותרת) גזילו אסור דאמר רב
הונא מעין לגזל הכנעני שהוא אסור שנאמר
*ואבלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן
לך בזמן שהן מסורים בידך ולא בזמן שאינם
מסורים בידך אבירתו מותרת דאמר רב
חמא בר גור' אמר רב מעין לאבידת הכנעני
שהוא מותרת שנאמר *לכל אברת ארץ
לארץ *אתה מחזיר ואי אתה מחזיר *לכנעני
ואימא הני מילי היכא דלא אתי לידיה דלא
מחייב לאהדורי בתרה אבל היכא דאתי לידיה
אימא ליהדרה *אמר רבינא *ומצאתה דאתאי
לידיה משמע: חניא ר' פנחס בן יאיר אומר
*במקום שיש חילול השם אפי' אבירתו אסור
אמר שמואל מעותו מותרת) כי הא
דשמואל זבן מבותי) לקנא דדהבא במר
דפרולא בד' וזוי ואבלע ליה חד וזוא רב כהנא זבן מבותי מאה ועשרים חביתא
במאה ואבלע ליה חד וזוא אמר ליה 'חזי דעלך קא סמיכנא רבינא זבן דיקלא
הוא ובותי לצלחא א"ל לשמעיה קדם ואייתי מעיקרו דכותי מניינא ידע רב
אשי היה קאזיל באורחא הוא שיבשא דגופנא בפרדיסא ותלי בה קיטופי
דעינבי אמר ליה לשמעיה *ויל חזי אי דכותי ניגדו אייתי אי דישראל ניגדו לא
אייתי לי שמעיה הואו כותי דהוה יחיב בפרדיסא אמר ליה דכותי שרי א"ל
כותי שקיל דמי ישראל לא שקיל דמי

2 **יבול** יגלוס עליו פי בקדושין יסול יניח(ד) הכנעני לכפל ולהסוף

על הלואטו לחבוט מה
שלא נתן ותימה לר"י דאמאי אלטרין
קרא להכי דאמז יסוד ויניח את
הכנעני להטעות את עולמו ועראה לר"י
דה"פ יכול יגלוס עליו שיטעה את
הכנעני ויתן לו פחות ממה שנתן לו
ת"ל ומשכ עם קנהו וכן פי' בערך
בערך גלס אע"ג דטעות כנעני היה
מותר אסור להטעותו במקום שהכנעני
ידע שגזול ושטעה עולמו כלל ידע:

3 שור של ישראל שנגח שור של כנעני
פסוד: אמרי ממה נפשך אי רעהו דוקא
דכנעני כי נגח דישאל גמי ליפטר ואי
רעהו לאו דוקא אפילו דישאל כי נגח
דכנעני נחייב א"ר אבהו אמר קרא °עמד
וימודד ארץ ראה ויתר גוים ראה שבע
מצות ⁶ שקיבלו עליהם בני נח כיון שלא
קיימו עמד והתיר ממונן לישאל ° רבי
יוחנן אמר מהבא ° הופיע מדר פארן מפארן
הופיע ממונן לישאל

4 גמ' עמד והתיר וכו'. דוקא לענין נזקין דסברתא היא אבל לשאר גזל אסור :

5 ות"ק דמאריך *האי
רעך מאי עבדי ליה ההוא מיבעי ליה
לכדתגיא רעך ולא עמלקי עמלקי מאריך
נפקא חד למשרא עושקו וחד למשרא גזלו
וצריכי דאי אשמעינן גזלו משום דלא פרח
ביה אבל עושקו דסרח גביה אימא לא ואי
אשמעינן עושקו משום דלא אתא לידיה אבל גזלו דאתא לידיה אימא לא
צריכא

הכי קאמינא אי דסתי נינהו -
נראה לר"י שק היה דעתו
מתחילה כמו שהשיב להכותי ולא כמו
שהיה הסתי סובר דא"כ היה סובר
דגזל הסתי מותר דאין חילוק בין
גניבה לגזילה דבגניבה איכא(ה)חילול
השם כשידע לבסוף וכל הנך שמעתא
לא אייתי אלף הנהו דאסרי גזל
כנעני ולא מייטי תנאי דהמקבל
(שם) דסרי :

6
ב 'ואסור
 לנוול כל שהוא דין תורה אפילו עכו"ם [ב] אסור לנוול
 או לעשקו. ואם נולו או עשקו יחזיר:

פ **א** ב אפילו עכו"ם ט'. ים למטוס על זה שכתב שאסור לעשק דלא קריא לא
 ממזיק אם נשך כתיב דמטוס לאטוקי עובד טוכניס וע"ק דלמרי'
 כמ"ס רבינו בסמוך אי זכו עשק וט' כגון שיהיה לו ביד הנידו הלואה או שכירות. וי"ל
 שרבינו סובר כדפירש"י הסקתם הלה"טו שאין
 גזל פתח שרי כי ליכא חילול שם כגון היכא
 דשקן ליה לירוש' מחסיי לאבדן ומס' דלא ידע
 כעט"ס כה"ט דקא פסקר וגם הכו"ס' כסנו
 פ"ס הפ"ג דכשם כעט"ס מוסר אסור להשטות
 כעט"ס' כסאח' יודע פגול וטפס פ"מו כלל
 יודע. ודייק רביש' לכסוב אסור לגזול או לעשק
 ולא סגן שטור פלו' בל"ס נוסר פ"ין אסור
 ז' פ"ן הכו"ס:

א כל י"הגונב ממון משהו פרוטה ולמעלה עובר על
 לא תעשה שנאמר לא תגנוב. ואין לוקין על
 לאו זה שהרי ניתן לתשלומין שהגנב חייבתו תורת
 לשלם. ואחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון עכו"ם
 ואחד הגונב את הגדול או את הקטן:

7
 (א) א אסור לגנוב אפילו כל שהוא אפילו דרך
 שחוק ואפילו על מנת להחזיר או על
 מנת לשלם ג' הכל אסור שלא ירגיל עצמו
 בכך ח': ב וכל הגונב אפילו שוה פרוטה עובר
 על לאו דלא תגנובו ח' וחייב לשלם ט':
 (ב) אחד הגונב מישראל בין קטן בין גדול
 ואחד הגונב מעובד עבודה זרה יב' שגניבתו
 אסור (ג) אבל טעותו כגון להטעותו בחשבון (א)
 או להפקיע הלואתו מותר יד' ובלבד שלא יודע
 לו דליכא חילול השם:

8 **וכתב** הרמב"ם (ה' גזילה פ"א ה"ב) וכן הסמ"ג (לארץ קנ"ז) וכן הטור (סימן שמי"ח) אחריו, שגניבה וגזילה שוין בין ישראל לגוי. וכל הגונב מגוי עובר בלאו, כאילו גונב מישראל. ודבר תימא הוא בעיני, כי התורה בכללה ובפרטה לישראל ניתנה. ולכאורה נראה מהאי סוגיא, דדורש גזל הגוי מקראי לאיסור, אינו אלא אסמכתא בעלמא הוא. ואף אם ת"ל דדרשה גמורה היא. מ"מ אינו אלא לאיסורא, אבל אינו בכלל לאו דלא תגזול, וכן לא תגנוב. ורש"י פירש להדיא במסכת סנהדרין פרק ד' מיתות (נ"ז ע"א ד"ה ישראל) דאינו אלא מדרבנן, על הא דאיתא התם סתמא דברייתא, דישראל בגוי גניבה וגזילה מותר, ופירש רש"י משום דלא תעשוק את רעך כתיב, ולא גוי. ומדרבנן הוא דאיכא למ"ד דאסר, משום חילול השם עכ"ל. ומה שכתב רש"י מפני חילול השם. לא נראה לי כלל, דגזל הגוי אסור אפילו בלא חילול השם. אבל נראה לי, משום שירחיק עצמו מן הכיעור ודומה לו, ויאלץ וישתה את שלו. ולא ירגיל את עצמו בגניבה וגזילה.

9 **עם כה"ד דחינו אלף מדרבנן. כי כ
ורע"ק דאף אחרי נמכר גאולת תפי' לו
הוא אסמכתא כי כ"י ה"ש"ש עס וחמוס לי
הא אמרי' בכנורות דף יג הניח' למ"ד
גזל נכרי אסור וכו' וכן כפ' המקביל
גזל נכרי אסור וכו' הניח' למ"ד גזל נכרי
הרי מותר' קרא' בלוחאם וככרס מוכח דמ"ד גזל נכרי אסור היינו מדא"י יצ"ג**

10 ב : [ה] כל הגונב אפי' שוה פרוטה עובר ד על לאו [ו] דלא תגנובו [ז] וחייב לשלם [ח]
הגונב ממון ישראל ה(ב) או א(ה) הגונב ממון ג' של [ג] עכ"ל [ד] ואחר הגונב מגזל
מקטן : הנה"ך שנת עכו"ם גזל להטעמו כחשבונו [יא] או *להפקיע הלאה מותר [יב] ובלבד שלא יודע לו
חילול השם (טור פ"א) ו (ג) [יג] ו"ה ד' ד דאסור [יד] להטעמו
אלא אם טעה מעטנו שרי (מדרכי פרק הנחל כח"א) :

(ב) או הגונב
מתוך של עכו"ם. משמע מכאן דאסור
דאורייתא וכ"כ מהרש"ל פ' הגזל דס"ל
להרמב"ם וטור וסמ"ג שכתבו כל' הוה
דאסור מדאורייתא ע"ש וקשה מכאן על
מ"ש הרב בהג"ה ב"ה ר"ש סי' כ"ח קדש'
בגזל או בגניבת עכו"ם הוה מקודשת דהא
אינה לריבא להחזיר רק משו' קידוש השם
עכ"ל ומה שהול"א הרב עס כן מתשובת
מהר"ו סי' קל"ח כשתעיין בתשוב' רי"ך
עס תראה שאינו כן וצ"ע ועמס"ל ר"ם
שנ"ט:

[ח] אחד כו', עס קינ' ומ' מדרכי הרמב"ם וטעמ' דגזל עכו"ם מדאורייתא אסור דלא
כמ"ש ב"ה ר"ם כ"ח בהג"ה עס מהר"ו וכבר השיגו ש"ך וח"פ דליתא דנכרי מהר"ו כן ואף שרש"י בסנהדרין גז' א'
ד"ה ישראל עכו"ם כ' ומדרבנן איכא למ"ד כו' עשט"ה דנ"ה עס מ' דמדאורייתא אסור דהא יליף מקרא' וחשנ' עס קונסו
ומלכנת כו' וכ"ה להדיא בב"מ פו' כ' הניחא ועתוס' עס ד"ה אמר' וצ"ה כו' אלמא אף למ"ד גזל עכו"ם מותר במקום
חילול השם מדאורייתא אסור ופליגי ארש"י בתרתי וענפ"ק דקדושין יז' כ' דית' כו' :

11 ס וכיכ תרמניס כפי"ח תכ"י נזילס
 ר"ד טפי' כאכידתו ומותר' ונילר טס
 כילד כגון טעמס ספניס חפנין וטעס
 לריך שיאמר לו ישראל רחם פעל
 חטונך אני סיחך וכו' פ"כ וכתב
 ה"כ פסק כרכ כהנא טס דעניד כנין
 וע"ל ר"ם רפ"ו ושאלס כחזיר סאכידס
 לעכו"ס לקדש את סטס כדי שיפארו
 את ישראל וידעו טסס כעלי אמונס
 ס"ז משוכה וכו' ע"כ וכן כדין כחזר'
 כטעות טעמס העכו"ס חפנמו ואני
 כותב זאת לדורות סרתיחי רניס
 גדלו וסעשירו מן טעות סכטעו ספניס
 ולא כלליחו וירדו נכסי' לטמיון ולא
 כניחו אחריכס כרכס וכמ"ס כספר
 חסידיס סימן תתרע"ד רניס אשר
 קדשו כ' וכחזירו טעיו' סכניס כדנר
 חטוב גדלו וסעשירו וכלליחו וכניחו
 יתרס לעילויס'

12 ומסיק, תניא, רבי פנחס בן יאיר אומר, במקום שיש חילול
 השם, אפילו אבידתו אסור, פירוש, כגון שיוודע
 הדבר לגוי, אבל היכא דליכא חילול השם אסור להחזיר לו,
 לפי שהוא מחזיק ידי הרשעים. כן כתב הר"ם (ה' גולה פ"א
 ה"ג) והסמ"ג (עשן ע"ד) והטור (סימן רס"ו). וכתב עוד, ואם
 החזירה כדי לקדש השם, כדי שיפארו את ישראל, שהם בעלי
 אמונה, הרי זה משובח. וכעין זה הביא הסמ"ג (שס) עובדא
 דירושלמי פרק אלו מציאות. ורחמנא לבא בעי, אם דעתו
 לכך, אבל אם דעתו בעבור שישביחו אותו, ולא בעבור אמונת
 ישראל, או משום שהוא אוהב את הגוי ומרחם עליו, אסור.
 אמר שמואל, טעותו מותרת. כי הא דשמואל זבן מגוי מזרק
 של זהב בחילוף של נחושת, וסך המקח היה ארבע זוזי,
 ואבלע ליה חד זוז בחושבנא, פירש רש"י, ועוד טעות אחרת,
 שעיקב זוז מדמיו, והטעהו בחשבון, וא"כ לפירושו שריא
 להטעות את הגוי היכא דלא ידע. וכן יראה מפ"י התו' (ר"ה
 י"ג) דלעיל בסי' י"ח. וכן כתב הטור בס"מ ש"מ"ח, דלא שרי
 להטעותו בחשבון. ולא נ"ל כלל להטעותו בחשבון, דלא שרי
 טעות הגוי, אלא בטעה מעצמו. ואף דהפקעת הלואה שרי,
 היינו מה שאתה חייב לשלם לו או דרך מכס או דרך חוב.
 אבל מה שהוא בעת המקח, דומה לגזל. כאלו אתה לוקח את
 שלו בעל כרחו, והיינו אתה גזל זהב משלו. ועוד נ"ל לאסור
 משום חילול השם, דשמא הגוי מכוון לבדקו.

13 י"א במה דברים אמורים שהמוכרם כליםמים בזמן שהמוכרם עכו"ם או מוכרם העומד מאליו

אי מוכר העומד מחמת המלך ואין לו קצבה אלא לוקח מה [ו] שירצה ומניח מה שירצה. אבל מכר שפסקו המלך ואמר שיקח שלישי או רביעי או דבר קצוב והעמיד מוכר ישראל לגבות חלק זה למלך ונדע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך אינו בחזקת גזלן לפי שדין המלך דין הוא. ולא עוד אלא שהוא עובר המבריה ממכרם זה מפני שהוא גזלן מנת המלך בין שהיה המלך עכו"ם בין שהיה המלך ישראל :

י"א במה דברים אמורים שהמוכרם כליםמים בזמן שהמוכרם עכו"ם או מוכרם העומד מאליו י"א במה דברים אמורים שהמוכרם כליםמים בזמן שהמוכרם עכו"ם או מוכרם העומד מאליו י"א במה דברים אמורים שהמוכרם כליםמים בזמן שהמוכרם עכו"ם או מוכרם העומד מאליו

14 וכה דהלך רכיש ז"ל במוכרם עכו"ם לישלול

מכר עכו"ם ומכר רכיש ז"ל דמירוצא דרב אשי דלמך במוכרם עכו"ם עסקין קאי לתמני' ולא פליגי אשאר אוקימתיה. ותמיה לי טובא דנראה דרכינו ז"ל מפרש דמירוצא דרב אשי דקאמר דמוכר עכו"ם קאי נמי הקשיה שהקשה במתני' והא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא ומירך רב אשי דלירי במוכרם עכו"ם דמסתמא הוא גזלן ולכך מוכרם היו כליכונים. וקשה דה"ל מאי הך ברייתא שהניח רב אשי לראיה דישלול ועכו"ם שכלו לדין וכו' ומה שייך האי פלוגתא להך כל טעמא לא הוי הלא מפני שמוקדו שהוא גזלן יוצר מן הראוי לו והפילו אס היס ישראל נוטל יוצר מן הראוי לו לה סיה גזלן ומוכר להבריה ממנו המכר ובשלמא פירוש המפרשים דמוכרם עכו"ם ומוכרם ישראל שוים ואפילו במוכרם עכו"ם לא נאמר מן הכתוב שמוטל יוצר מן הראוי לו לכך הולך להניח הכרייתא דאע"פ שאינו נוטל יוצר מן הראוי לו מותר לגזול ממונו כיון דליכא הילול השס כשהיא איהו יודעו. וסירוצא דרב אשי לא הוי אלא הכרייתא ולא לתמני' אבל לשינוש רכישו ז"ל קשה טובא.

15 ו' בד"א שהמוכרם כליםמים בזמן [טו] שהמוכרם עכו"ם [טז] או מוכרם העומד מאליו או מוכרם

העומד מחמת המלך ואין לו קצבה אלא לוקח מה שירצה אבל מוכרם שפסקו המלך ליטול דבר קצוב [י] (ואפי' לזה ששיראל ימן יוצר מוכרם מ"מ מקרי דבר קצוב לכל אדם) (מהרי"ק שורש קל"ה) [יט] והעמיד מוכרם ישראל לגבותו למלך ונדע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך אינו בחזקת גזלן משום דדינא דמלכותא דינא ק ולא עוד אלא שהמבריה ממכרם זה עובר (על לא מנוול) מפני שהוא גזלן מנת המלך בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך עכו"ם ש [יט] וכן אם

ישראל קנה המכר מהמלך המבריה עצמו הרי זה גזלן ישראל שקנאו [כ]

(כ"י) מ אבל אם קנאו עכו"ם מותר [כג] משו' דהוי כהפקע' הלוואתו דשרי [כג] במקום דליכא חלול השם :

[טז] שהמוכרם עכו"ם הרמזים ל"ג שס וכדמתיא ישראל כו' אלא תניא כו' והטעם דתמני' עכו"ם. גזלן הוא כמ"ש במוכר למ"ד וכו' ניחא דליקבע התי' דר"ח כלן ולא כנדרים שס ועוד הקשה הרמב"ם דהא לא התירו כנדרים אלא משום אונסא כמ"ש כנדרים שס וסליך אחר כלן לגזול כעקיפין או תשם הפקעת הלוואתו לידור וסתר דברי הראב"ד שז' דאחרתי כתייתא סאי אלא כ' דאכלאס לנר קאי וסתיא ל"ג כדאחרתי ומ"מ דעת כל הפוסקים ומהם הפקעת הלוואתו וכני' שלנו וכדמתיא כו' :

יא וּמִשֵּׁי אֶבֶל מִכֶּסֶם שֶׁסָּבְקוּ הַמֶּלֶךְ וְכוּ' וְלֹא עוֹד אֵלֶּה שְׂכֹחַ טוֹכֵר הַמִּכְרִיחַ מִמֶּכֶס זֶה וְכוּ'
 בֵּין שֶׁהִיא הַמֶּלֶךְ עֲבוּרִים בֵּין שֶׁהִיא הַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל. גִּרְהֵה לְחֹרֶה שֶׁעָשׂוּ מִשּׁוֹם
 דִּלְגִּי כִּי אֶקְשֵׁי נֶפֶשׁ הַגּוֹזֵל בְּחֵרֶל לְהַבְרִיחַ מִהֶמְכֶם מִי שְׂרִי וְהַאֲמֵר שְׂמוּאֵל דִּינָה דְמַלְכוּתָהּ
 דִּינָה הִ"ל לְטַיִי כְּהֵן בְּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כְּהֵן בְּמֶלֶךְ עֲבוּרִים. אֶבֶל יֵשׁ לְגַמְגֵם בְּזֶה מִשּׁוֹם דְּהִיטָא הַהִם
 בְּנֵפֶשׁ אִיכָא דְמַהֲרִי' (לֵה) אִהֵא נִזְרִין לְהַרְנִין
 וְהַרְמִין וְלִמְוֹכֵיִם וְכוּ' שְׁהִיא שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ
 לְעַ"ס שְׁאִינֵה שֶׁ: תְּרוּסָה וְכוּ' וְהַאֲמֵר שְׂמוּאֵל
 דִּינָה דְמַלְכוּתָהּ דִּינָה וְכוּ' רַב אִשֵּׁי הָסֵר בְּמוֹכֶס
 עֲבוּרִים דְּהִינָה יִשְׂרָאֵל וְעֲבוּרִים בְּכֹל לְדִין וְכוּ'
 וְרַ"ע עָמַח דְּלִיכָא קִידוּשׁ הַשֵּׁס הֵל לִיכָא
 קִדוּשׁ הַשֵּׁס בְּאִים (בְּעִקְוִין) וְגַל עֲבוּרִים מִי
 שְׂרִי וְהַהֲרִיחַ וְכוּ' מִינֵן לְגַזֵּל עֲבוּרִים שְׁהִיא אֲסוּר
 וְכוּ' לִ"ק כְּהֵן בְּגַזֵּל כְּהֵן בְּהַסְקָתָה הַלּוֹאֲמוּ פִי'
 רַשִׁי הַסְקָתָה הַלּוֹאֲמוּ שְׁהִין נִזְוֵל מִמֶּנּוּ שְׂרִי כִי
 לִיכָא חִילּוּל הַשֵּׁס כְּהֵן הִיכָא דְעָסֵן לִיֵה לְיִזְרַע
 מַחֲסִים לְאִבִּיר וְסַח לֵל יֵדַע מְטוּרִים דְּמַשְׁקֵר
 וְהַבְרִיחַ מִכֶּסֶם הִי כְּהַסְקָתָה כְּלֹאֲהֵו. וְהַשְׁחַח
 כִּינֵן דְּהַבְרִיחַ מִן הַמֶּכֶס לֹא הִי אֵלִיָּה כְּהַסְקָתָה
 הַלּוֹאֲמוּ אֲמַחֲרִי אֲסוּר לְהַבְרִיחַ מִן הַמֶּכֶס בְּמֶלֶךְ
 עֲבוּרִים. וְשַׁח י"ל דְּהִכָּא שְׁלֵמִי שְׁהַעֲמִיד הַמֶּלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל לְנִבּוֹת לֹא חֲלָקוּ דְהִי כְּאִילֵת הַמֶּלֶךְ
 עָלְמוּ נִבְוֵהוּ דְהַשְׁחַח מְלַבֵּד שְׁאֵס יִזְרַע יֵשׁ חִילּוּל
 הַשֵּׁס בְּדָבָר אֲשֶׁר שְׁהִיֵס סְכָנָה נִשְׁשׁוּת בְּדָבָר
 אֶבֶל עֲבוּרִים שְׁחָבַר הַמֶּכֶס מִן הַמֶּלֶךְ שְׁאוּ חֵס
 יִזְרַע לֹא יִהְיֶה בְּדָבָר סְכָנָה נִשְׁשׁוּת מִלְחָמָה
 שְׁהִין הַמֶּלֶךְ מְסַבֵּי בִזָּה הִיא שְׁחָמְרוּ שְׁמוֹתָהּ
 לְהַבְרִיחַ מִמֶּנּוּ הַמֶּכֶס דְּהִי כְּהַסְקָתָה הַלּוֹאֲמוּ :

(ג) [ת] וי"א דרפי' המוכס ישראל אם לא קיאלו לעצמו רק גובה למלך
 [בג] חע"ג דאסור להביריח מכס דינא דמלכותא א מ"מ אם אדם מביריח אין
 למוכס לכוף אותו ליתן דהוי כהסקעת הלואותו דשרי [כד] מיהו אם יש בזה
 משום יראת המלך ודאי יבול לכוף אותו (ר"ן פ"ד דגריס):

(ליקוט) וי"א דאפילו כו'. כבר כ' שם דליתא דס"ל דאף לכה' מותר ואין איסור אלף בחרו מסמלר וכ"כ
 ברא"ש שם וכפ"ע דנדה סי"ד וכ"כ ש"ס (פ"כ)